
Van afval naar grondstof in een schone openbare ruimte

Regionaal Beleidskader Afval en Grondstoffen
Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul

november 2023

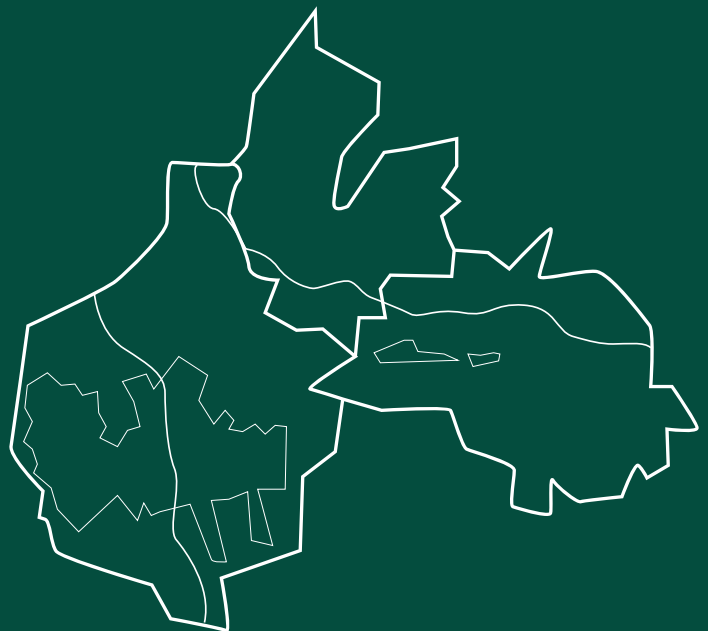

COLOFON

Uitgave
Opsteller
Fotografie
Vormgeving

© 2023

GR Geul & Maas
IPR Normag
Fred Berghmans
MijnMarketing.com

Gemeente Maastricht

Sfeervol Meerssen

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	6
1. Inleiding	7
1.1 Waarom een regionaal beleidskader?	8
1.2 Wat staat er in het Regionaal Beleidskader Afval en Grondstoffen?	9
1.3 Is er met een regionaal beleidskader ruimte voor maatwerk?	10
1.4 Hoe is dit regionaal beleidskader tot stand gekomen?	11
1.5 Wat gebeurt er met het regionaal beleidskader MMV?	11
2. Ambities en doelstellingen	12
2.1 Wat willen we bereiken met het afvalbeleid?	13
2.2 Wat is ons langetermijndoel?	14
2.3 Is het langetermijndoel realistisch?	15
2.4 Kunnen onze gemeenten het alleen?	15
2.5 Waarom wordt er gesproken over 'VANG'?	16
2.6 Wat zijn onze doelstellingen voor 2030?	17
2.7 Zijn de doelen anders dan voorheen?	21
3. Strategie	22
3.1 We helpen onze inwoners met afvalscheiding	23
3.2 We focussen ons op stromen met een grote milieu-impact	25
3.3 We kiezen voor flexibiliteit	26
3.4 We werken met een eerlijke en slimme prijsprikkel	27
3.5 Waar het kan, doen we meer dan (gescheiden) inzamelen	28
3.6 We organiseren inzameling dicht bij huis voor twee hoofdstromen	29
3.7 We bieden de ruimte voor maatwerk	32
3.8 We communiceren duidelijk over het hoe en waarom	33
3.9 We zetten in op participatie: in uitvoering en in beleid	34
3.10 We zoeken persoonlijk contact	35
3.11 We zetten handhaving in als integraal onderdeel van het beleid	36
3.12 We zijn streng op reinigingsrecht	37
3.13 We vertegenwoordigen ons regionaal belang	38
4. Bijlagen	39

Voorwoord

Het beheer van huishoudelijke afval- en grondstoffen is een belangrijke taak en verantwoordelijkheid van onze gemeenten. Een onderwerp dat relevant is voor de toekomstige (circulaire) economie, maar ook voor alle inwoners merkbaar is achter de voordeur.

We trekken als buurgemeenten hierin samen op en presenteren het 'Regionaal Beleidskader Afval en Grondstoffen MMV', waarin we als gemeenten Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul uitspreken hoe we naar dit onderwerp kijken, welke doelen we centraal stellen op dit beleidsonderwerp en welke strategie we volgen om deze te bereiken.

Op het terrein van afvalscheiding is onze regio al een voorloper in Nederland, wel zijn er zaken die beter kunnen. We danken nogmaals alle inwoners die in het gevolgde proces hun input hebben geleverd door middel van de uitgezonden enquêtes of wijkbijeenkomsten.

Waar dat nodig is, gaan we extra investeren in service, communicatie en handhaving. Dit zijn wat ons betreft zinvolle investeringen met schonere straten, tevreden inwoners en een beter milieu tot gevolg.

Vanessa de Rond, wethouder gemeente Meerssen

"Iedereen heeft te maken met afval. Of je nou een groot of klein huis hebt, in de stad of in een dorp woont. Afval wordt steeds meer gezien als een grondstof. Door afval goed te scheiden, kunnen we recyclen en er nieuwe producten van maken. Daarvoor moet je doelen stellen. We doen dat samen met Maastricht en Valkenburg aan de Geul. Samen slaan we de piketpaaltjes voor het nieuwe afval- en grondstoffenbeleid. Daarna gaan we kijken hoe we dat nieuwe beleid gaan uitvoeren. Wat kan er beter, wat moet er anders? Welke maatregelen moeten we nemen? En... wat zijn we bereid daarvoor te betalen? We doen dat samen met de inwoners en de raad heeft daarin het laatste woord. We gaan op zoek naar een goede service tegen redelijke kosten. En dat is een behoorlijke uitdaging."

John Aarts, wethouder gemeente Maastricht

"Afval is iets dat ons allemaal raakt. Dagelijks zijn we bezig om het te scheiden en te verwijderen. Gemak of ongemak, hoge kosten en effectieve afvalverwijdering zijn onderwerpen die onze aandacht vragen, waarmee we worstelen of waarover we ons juist verheugen als er weer nuttig hergebruik is. Maar er zijn ook gevolgen voor onze leefomgeving. Vervuiling treedt op en soms ontstaat er milieuschade. Om verantwoord om te gaan met onze wereld en de generaties na ons is het dan ook nodig dat we komen tot een gesloten kringloop zoals ook de natuur die kent. Dat is de opgave waarvoor we samen staan en gaan!"

Niels Dauven, wethouder gemeente Valkenburg aan de Geul

"Dankzij uw inspanningen – inwoners van onze gemeente – recyclen we meer en beter. Waar afval jarenlang als onhygiënisch en vies werd gezien is het steeds vaker grondstof of energiebron. Zo is uw melkpak van gisteren grondstof voor de schoonmaakemmer van morgen en wordt uw colaflesje wellicht een bierflesje. Helaas zien we ook dat afval nog te vaak verontreinigd is en niet hergebruikt kan worden. We doen dan ook een beroep op u als inwoner om afval goed te blijven scheiden. Daarbij wordt u door ons optimaal gefaciliteerd. Gescheiden afval wordt bij u aan huis of in de straat opgehaald en voor het overige kunt u terecht bij alle milieuparken in Zuid-Limburg. Om dit betaalbaar en efficiënt te blijven doen, ligt er nu een nieuw afvalbeleid voor. Zo halen we samen het beste uit afval!"

Samenvatting

Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul werken samen in de gemeenschappelijke regeling Geul en Maas om afval en grondstoffen van inwoners in te zamelen en te laten verwerken. Een regionaal beleidskader waarin ambities en doelen zijn beschreven, geeft duidelijkheid aan onze inwoners en versterkt onze samenwerking.

Het langetermijndoel (2050) is wat vaak de 'circulaire grondstoffeneconomie' wordt genoemd. In deze circulaire economie bestaat (bijna) geen afval meer en worden grondstoffen steeds opnieuw gebruikt. Dit doel is uitdagend en kunnen we als gemeenten niet zelfstandig realiseren. Maar we kunnen en willen er wel aan bijdragen door middel van goede inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen voor onze inwoners.

We stellen vier doelen centraal op de kortere termijn (2030):

- 90% grondstofscheiding van goede kwaliteit voor de stromen waar een haal- of brengvoorziening voor is.
- Inwoners waarderen het afvalbeleid en de mogelijkheden die ze daarin hebben. Tevredenheid over het afvalbeleid is een rapportcijfer 7 voor alle onderdelen.
- De overlast van afval in de openbare ruimte is sterk afgenomen.
- De afvalbeheerskosten zijn in lijn met de gevraagde service en vergelijkbare gemeenten.

Hoe gaan we dat doen?

- Wat betreft het verbeteren van de grondstofscheiding richten we ons vooral op vier stromen waar veel verbetering te halen is: Groente-, fruit-, tuinafval en etensresten (GFT+E), Plastic, metaal en drankenkartons (PMD), Textiel en Luiers.
- We willen flexibiliteit en maatwerk waar nodig. Per gebied kan het verschillen

welke inzamelaanpak het beste past. Bijvoorbeeld, inzameling bij hoogbouw, laagbouw, in de historische kern of in het buitengebied.

- Waar het kan, doen we meer dan (gescheiden) inzamelen. Preventie van afval of repareren zorgt ervoor dat spullen niet of pas veel later worden afgedankt. Dus ook andere treden van het zogenaamde 10-R model.

De concrete uitwerking naar inzamelvoorzieningen en frequenties (waar nodig verschillend per type gebied) volgt in de volgende fase. De volgende zaken komen daar in ieder geval in terug:

- Brede aanpak GFT+E: meer voorzieningen en gerichte communicatie.
- PMD: overal aan of rondom huis door inzameling met zakken.
- Optimaliseren service restafval: plaatsen van verzamelcontainers.
- Gescheiden inzameling van luiers en incontinentiemateriaal.
- Behoud variabel tarief restafval (diftar), maar wel een lager tarievenbeleid op de milieuparken zodat inwoners worden gestimuleerd om meer gebruik te maken van de milieuparken.
- Brede communicatieaanpak: gericht op kennis en de intrinsieke motivatie om zorgvuldig om te gaan met grondstoffen.
- Structurele inzet van handhaving met, waar het kan en moet, hulp van technologie (camerabewaking). Ook structurelere inzet van afvalcoaching.

De vier doelstellingen geven houvast om de komende jaren de behaalde resultaten met het nieuwe beleidskader te monitoren en waar nodig bij te sturen. De strategie bevat de kaders voor het grondstoffenplan. Het grondstoffenplan wordt op korte termijn uitgewerkt.

Geesink

01
PF-9

1.0

INLEIDING

Waarom een regionaal beleidskader?

Een Regionaal Beleidskader Afval en Grondstoffen (hierna: beleidskader) geeft duidelijkheid aan onze inwoners en versterkt onze samenwerking.

De gemeenten Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul werken samen in de gemeenschappelijke regeling Geul en Maas om afval en grondstoffen van inwoners in te zamelen en te laten verwerken.

We werken samen, omdat dit voordelen biedt in de uitvoering. Dit biedt schaalvoordelen en daardoor lagere kosten voor de gemeenten. Ook werken we samen om afvaltoerisme te voorkomen. Dankzij onze samenwerking kunnen inwoners bij alle milieuparken in de regio terecht.

Verder willen we ook meer samen optrekken op het gebied van afvalbeleid. Dit heeft meerdere redenen:

- Inwoners wonen, werken en recreëren niet alleen in de eigen gemeente. Het is verwarrend voor inwoners als een gemeente verderop wezenlijk andere afvalregels hanteert, zonder goede verklaring.
- Het helpt de samenwerking in de gemeenschappelijke regeling als gemeenten op hoofdlijnen eenzelfde beleidskader hanteren. Dit is ook efficiënter in de uitvoering.

Het afvalbeleid in onze gemeenten lijkt op dit moment ook al sterk op elkaar. Dat komt omdat Nederlandse en Europese richtlijnen al voorschrijven dat vrijwel alle afvalstromen gescheiden moeten worden ingezameld. We wisselen ook al langere tijd (beleids-) kennis uit en leren van elkaar.

Wat staat er in het Regionaal Beleidskader Afval en Grondstoffen?

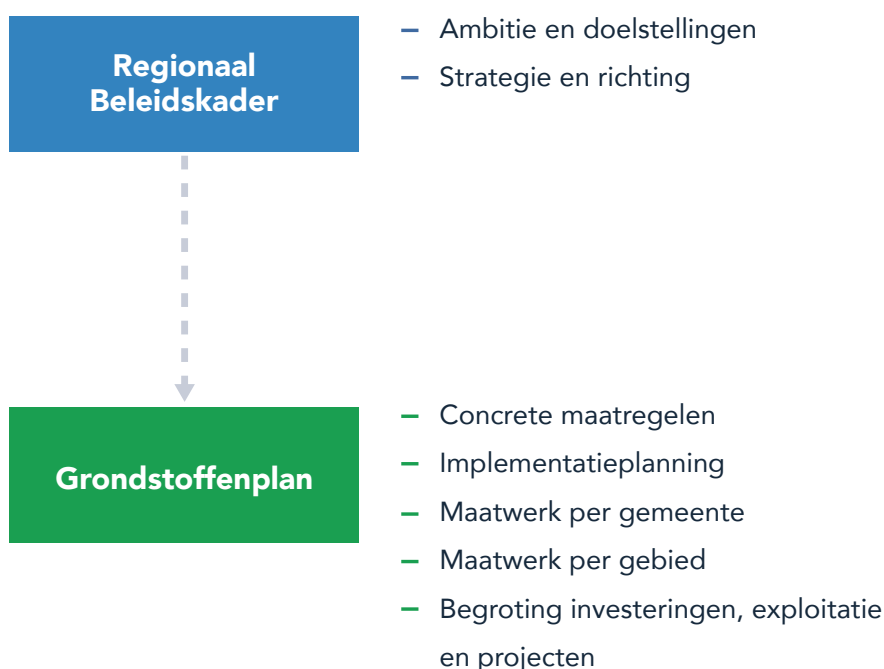
We schrijven eerst een kaderstellend document, waarin we uitspreken wat de doelen zijn die we willen behalen en welke strategie we volgen om deze te bereiken. Dit heet het 'Regionaal Beleidskader Afval en Grondstoffen MMV'.

Dit document is beknopt en omvat kaderstellende uitspraken. Het beleidskader behandelt de hoofdlijnen, niet de fijnere details. We illustreren echter met voorbeelden wat dergelijke uitspraken in de praktijk betekenen, of ze ingrijpende veranderingen vertegenwoordigen en waar we bewust niet voor kiezen. Deze kaderstellende uitspraken hebben waarde als referentiepunten voor nieuwe kansen en ontwikkelingen. Ze vormen een solide basis, waarin we gezamenlijk vastleggen welke richting we opgaan en hoe we naar zaken kijken.

Er is ook een apart informatiedocument opgesteld (bijlage bij dit beleidskader). Hierin wordt uitgebreid toegelicht welke wettelijke kaders van belang zijn en welke ontwikkelingen er spelen in afval- en grondstoffenbeleid. Ook zijn hier de belangrijkste feiten en cijfers van de drie gemeenten opgenomen: hoe is de service nu, hoe goed scheiden wij ons afval en hoe scoren onze gemeenten in vergelijking met andere gemeenten?

Omdat het informatiedocument al uitgebreid ingaat op de context, is het beleidskader beknopt in omvang. Waar nodig wordt verwezen naar het informatiedocument.

Dit beleidskader richt zich op afval en grondstoffen van huishoudens. Bij bedrijfsafval hebben we als gemeente niet de wettelijke verantwoordelijkheid om dit voor de ondernemers te regelen. Ondernemers zijn verantwoordelijk om een goede inzamelaar te kiezen en afspraken te maken.

1.3

Is er met een regionaal beleidskader ruimte voor maatwerk?

Op kaderstellend niveau is het logisch voor de drie gemeenten om één lijn te trekken en samen te werken. We werken namelijk ook samen in de uitvoering. Een regionaal beleidskader betekent daarmee niet dat de afvalinzameling in de drie gemeenten identiek moet zijn.

Zo blijven we rekening houden met verschillen tussen de gemeenten Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul. Wanneer we naar specifieke deelgebieden kijken, blijkt dat deze vaak vergelijkbare kenmerken vertonen. Zo hebben de drie gemeenten (in verschillende mate) centrumgebieden met beperkte ruimte, woonwijken, hoogbouwcomplexen en buitengebieden. Bewoners in deze gebieden hebben behoefte aan oplossingen die meer op hun woonsituatie zijn afgestemd. Binnen dit beleidskader streven we er juist naar om aandacht te besteden aan de (afval)beleidskeuzes die passen bij deze verschillende 'typen' gebieden.

1.4

Hoe is dit regionaal beleidskader tot stand gekomen?

Het afval- en grondstoffenbeleid heeft directe invloed op het leven van de inwoners. In het voorjaar van 2023 is er een enquête gehouden om de mening van de inwoners te peilen. Ook is er een stakeholderonderzoek uitgevoerd. De resultaten van deze onderzoeken zijn opgenomen als bijlage bij dit document. In de gemeente Maastricht zijn eveneens vier wijkbijeenkomsten georganiseerd, waarbij we met inwoners in gesprek zijn gegaan over het afvalbeleid. Het verslag van deze bijeenkomsten is eveneens bijgevoegd.

De gemeenteraden stellen het beleid vast, maar zijn tevens betrokken geweest bij de opstelling ervan. In elke gemeente heeft een informatiebijeenkomst plaatsgevonden voor de voltallige gemeenteraad. Bovendien hebben gemeenteraadsleden uit de drie gemeenten gezamenlijk een klankbordgroep gevormd, waarin zij samen in gesprek zijn gegaan over afvalgerelateerde onderwerpen, die relevant zijn voor de inwoners en die een plek moeten krijgen in het nieuwe beleid.

1.5

Wat gebeurt er met het regionaal beleidskader MMV?

De opgestelde richtlijnen moeten in de praktijk worden geïmplementeerd. Na het vaststellen van het beleidskader wordt de uitvoering uitgewerkt in het *grondstoffenplan*. In dit document leggen we onder andere vast welke inzamel frequentie per stroom benodigd is, welke projecten we initiëren, of er nieuwe containers moeten worden geplaatst, en welke investeringen en tijdsplanning hiervoor nodig is.

Hoewel beknopt in tekst geeft dit beleidskader duidelijke kaders en richting mee voor het grondstoffenplan. Deze kaders zijn na vaststelling voor onbepaalde tijd van kracht. Het grondstoffenplan komt vervolgens ter besluitvorming in het college en (voor specifieke onderdelen) in de raad. De uitvoering vindt plaats in de periode vanaf 2025 tot en met 2030.

2.0 AMBITIES EN DOELSTELLINGEN

2.1

Wat willen we bereiken met het afvalbeleid?

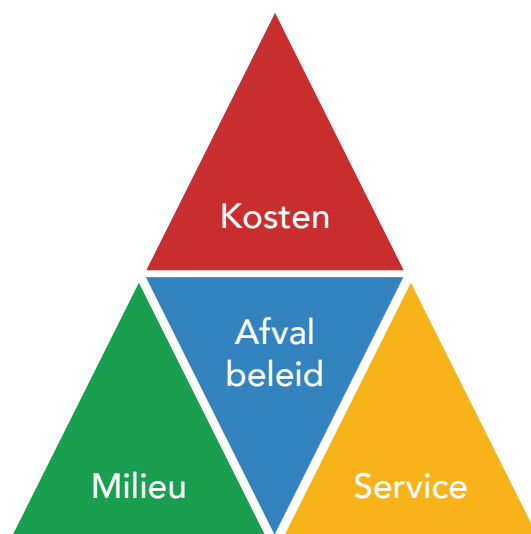
Wij zijn als gemeenten verplicht om afval- en grondstofstromen in te zamelen. Wel kunnen we hierin keuzes maken. Hierin maken we een afweging tussen verschillende doelstellingen:

- **Service:** wordt het inwoners voldoende makkelijk gemaakt om de stromen die regelmatig vrijkomen aan te bieden?
- **Milieu:** zorgt het beleid ervoor dat recyclebare grondstoffen niet onnodig worden verspild door ze als restafval te verbranden of laagwaardig te verwerken?
- **Kosten:** leidt het gewenste beleid en alles wat daarbij komt kijken tot een acceptabel kostenniveau voor de inwoners?

Andere doelstellingen die hier dichtbij liggen, zijn: tevreden inwoners, schone straten en pleinen en voldoende werkgelegenheid; met name voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Service, milieu en kosten worden ook wel de 'afvaldriehoek' genoemd, waarbij het altijd lastig is om op elk doel goed te scoren. Zo gaat bijvoorbeeld meer service (vaker inzamelen) gepaard met hogere (logistieke) kosten.

Het beleid dat bij onze gemeenten past, moet een goede balans kennen tussen de drie doelen. Van deze drie doelen is 'milieu', het voorkomen van verspilling van grondstoffen, een maatschappelijk doel op zich. De service en de kosten die daarbij komen kijken, staan in dienst van dit doel. Voldoende service is wenselijk om huishoudelijke stromen af te voeren en dit mag niet onredelijk duur worden.

Wat is ons langetermijndoel?

Het langetermijndoel is wat vaak de 'circulaire grondstoffeneconomie' genoemd wordt. In deze circulaire economie bestaat (bijna) geen afval meer en worden grondstoffen steeds opnieuw gebruikt. De Rijksoverheid heeft in het Nationaal Programma Circulaire Economie uitgewerkt wat nodig is voor een circulair Nederland in 2050.

De afbeelding laat het verschil tussen de lineaire en circulaire economie zien. Op dit moment is er sprake van een economie met recycling. Er is wel sprake van recycling, maar er belanden nog steeds veel herbruikbare grondstoffen bij het restafval, waardoor er onnodig veel 'nieuwe' materialen moeten worden gebruikt.

Wij hebben als drie gemeenten eerder al bevestigd dat we dit doel voluit steunen. Begin 2021 is de Grondstoffenvisie Zuid-Limburg vastgesteld met als belangrijkste doel:

"Uiterlijk in 2050 hebben we in Zuid-Limburg een volledig circulaire economie gerealiseerd. Daarvoor gebruiken we t.o.v. 2016 in 2030 al 50% minder primaire grondstoffen. Dit doen wij samen met medeoverheden, bedrijven en kennisinstellingen."

Deze grondstoffenvisie gaat verder dan alleen huishoudelijk afval en grondstoffen. In dit beleidskader richten we ons vooral op huishoudelijk afval en grondstoffen.

Lineaire economie

Economie met recycling

Circulaire economie

2.3

Is ons langetermijndoel realistisch?

Voor veel inwoners klinkt de circulaire economie als een mooi ideaal, maar ook een ideaal dat ver weg staat van hun dagelijkse realiteit. In het dagelijks leven komen veel afvalstromen vrij, waarbij het voor de inwoner soms ingewikkeld is om goed afval en grondstoffen te scheiden. Ook zijn nog lang niet alle afvalproducten goed recyclebaar.

Dit is herkenbaar, maar we zien dit niet als reden om het langetermijndoel los te laten. De circulaire economie is geen futuristisch concept, maar juist iets dat al eeuwen grotendeels heeft bestaan. Niet heel lang geleden werden oude kleding en ijzer aan huis opgehaald, werden etenresten vermeden of binnen het huishouden verwerkt en werden meubels gerepareerd als dat kon.

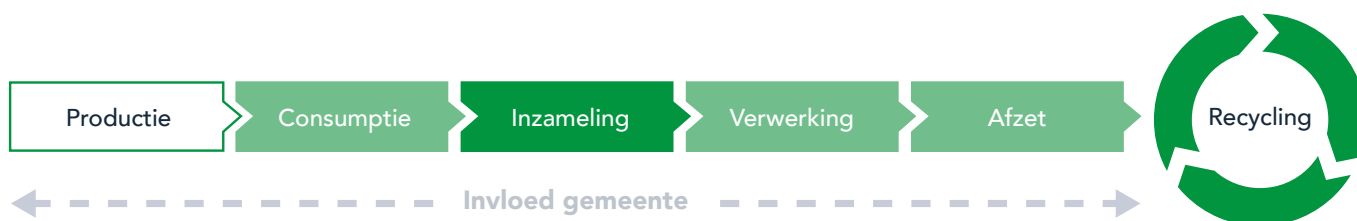
De samenleving is sindsdien veranderd en de welvaart is voor vele mensen een stuk hoger, maar we zien de wegwerpeconomie toch als iets waar we vanaf moeten. Dit kán met behoud van welvaart, maar hier moet wel wat voor gebeuren.

2.4

Kunnen onze gemeenten het alleen?

Om de circulaire economie te realiseren, moeten producenten anders gaan werken en moet de Rijksoverheid en/of de Europese Unie de bedrijven hierin ondersteunen en soms dwingen¹. De gemeente kan het dus niet alleen, maar we spelen wel een belangrijke rol.

Juist bij stromen die bij onze inwoners vrijkomen, is het in Nederland zo geregeld dat gemeenten deze inzamelen. Hier ligt onze belangrijkste toegevoegde waarde: ervoor zorgen dat de grondstoffen van onze inwoners op een schone en duurzame manier weer kunnen worden hergebruikt.

¹Hoofdstuk 2 van het informatiedocument (zie bijlage) gaat hier uitgebreid op in.

Waarom wordt er gesproken over 'VANG'?

In onze gemeenten hanteren wij het begrip 'Van Afval Naar Grondstof' (VANG) of ook wel Afvalloos. Dit heeft betrekking op restafval, dat wordt verbrand. Alle andere stromen noemen we grondstoffen, die we goed kunnen laten recyclen als ze niet vervuild zijn.

Op dit moment wordt nog (te veel) restafval verbrand om één van de onderstaande redenen:

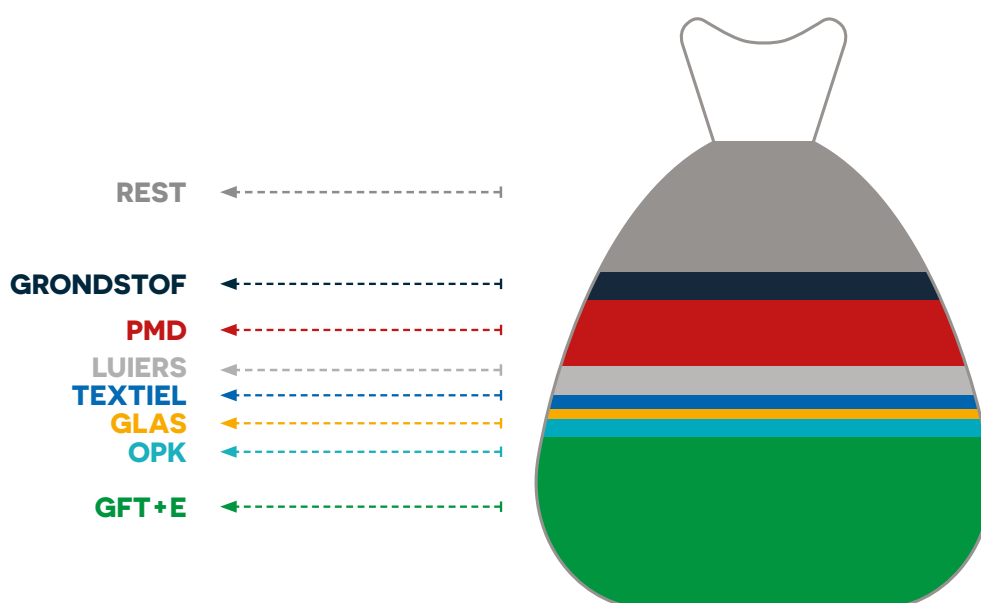
- Inwoners 'mengen' verschillende stromen in dezelfde afvalzak, (bijvoorbeeld plastic verpakkingen, karton en etensresten). Omdat het gemengd is, kunnen de stromen niet meer goed worden gerecycled, omdat ze te vochtig of vervuild zijn².
- Een product is gemaakt van verschillende stoffen (bijvoorbeeld scheermesjes, chips kokers, opbergmappen), die niet eenvoudig te demonteren zijn.
- Het zijn stromen waar (nog) geen goede recyclebaarheid voor is, zoals kattengrit, een vieze pizzadoos of gebruikt maandverband³.

Wat de laatste twee redenen betreft, hebben wij als gemeente op de korte termijn weinig invloed. Hier ligt een rol bij Rijksoverheid, Europese Unie, producenten en recyclebedrijven om deze producten wel recyclebaar te maken. Op de zeer korte termijn is 100% afvalloos dus niet mogelijk.

Wat de eerste reden betreft: de overgrote meerderheid van wat nu als 'restafval' wordt afgevoerd is een mengsel van etensresten (GFT+E) en huishoudelijke verpakkingen (PMD).

Dit type restafval zien we als 'onnodig' en kunnen we als gemeente voorkomen door de inwoners een goede service te bieden op grondstoffen en hen te ondersteunen (bijvoorbeeld met voorlichting) om afval te scheiden. Hier kunnen we als samenwerkende gemeenten het verschil maken.

Figuur 1: Wat zit er in ons restafval? (o.b.v. gewicht)

²Plastic verpakkingen, Blik en Drankenkartons zijn in een speciale nascheidingsinstallatie nog deels te herwinnen uit een gecombineerde stroom. Andere stromen niet. Zie ook informatiedocument paragraaf 5.3.

³www.milieucentraal.nl/minder-afval/afval-scheiden/restafval/

Wat zijn onze doelstellingen voor 2030?

Om te blijven monitoren of we goed op weg zijn naar de 2050 doelstelling stellen we concrete (tussen)doelen voor het jaar 2030. Aan de hand van deze doelen kunnen we regelmatig zien of we op de goede weg zitten, of dat er extra maatregelen nodig zijn.

We kiezen voor vier doelstellingen, die we SMART⁴ formuleren.

Doel: Goede kwaliteit grondstoffen en minder restafval

De cijfers uit het informatiedocument laten zien: de afvalscheiding in Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul is al bovengemiddeld hoog. We behoren tot de 20% van Nederlandse gemeenten, die het VANG-doel van 100 kg restafval per inwoner in 2020 hebben gehaald⁵.

Hier zijn we trots op. Bij onze inwoners is het al een tijd een goede gewoonte om grondstofstromen gescheiden aan te bieden. Een bijzondere prestatie, waarbij wij landelijk in de kopgroep staan.

Sorteeranalyses van het restafval laten wel zien dat er nog veel te verbeteren is. Een deel van wat onze inwoners als restafval aanbieden, bestaat uit (nog) niet recyclebare spullen. Een groter deel bestaat uit recyclebare stromen, die onnodig bij het restafval worden gegooid.

We willen voor 2030 een positief doel formuleren: van de stromen waar al een voorziening voor is, willen wij minimaal 90% scheiden. Daar bedoelen we ook mee: van goede kwaliteit en niet zo vervuild dat het niet meer te recylen is. 100% is natuurlijk nog beter, maar we richten ons vooral op de stromen waar we 90% nog niet halen.

Indien we deze doelstelling behalen dan blijft er nog 30 tot 50 kg restafval per inwoner over in 2030. De uiteindelijke omvang is mede afhankelijk van nationaal of Europees beleid en de (technologische en markt) ontwikkelingen in de recycling. We moeten dus realistisch zijn: ook in 2030 kunnen wij – als gemeente – nog niet afvalloos zijn.

Deze doelstelling zien we toch als ambitieus: het is een halvering van de hoeveelheid restafval in onze gemeenten. En dat terwijl veel van onze inwoners al zeer goed afval scheiden. Deze sterke verlaging van restafval (en toename in recyclebare grondstoffen) kan alleen samen met de inwoners, die nu om verschillende redenen nog veel restafval aanbieden.

	Doelstelling	Hoe te monitoren
1	90% grondstofscheiding van goede kwaliteit voor stromen waar een haal- of brengvoorziening voor is.	Jaarlijks publiceren op basis van afvalcijfers en sorteeranalyses.

⁴SMART staat voor Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden.

⁵Cijfers uit het informatiedocument leiden tot een gewogen gemiddelde van 85 kg/inwoner in Maastricht (83), Meerssen (92) en Valkenburg aan de Geul (82).

Door dit als centrale doelstelling te formuleren, komen bestaande doelstellingen in onze gemeenten (meestal gerelateerd aan zo weinig mogelijk restafval) te vervallen. Deze nieuwe doelstelling sluit ook aan bij het vernieuwde VANG-programma van het Rijk. Zij stuurt niet meer nadrukkelijk op kilogrammen restafval per inwoner, maar ook op een hoog percentage grondstofscheiding van goede kwaliteit.

De tabel⁶ laat zien dat 90%⁷ afvalscheiding voor stromen als Oud Papier en Karton (OPK) en Glas al wordt gehaald; het doel is dus niet onrealistisch. Bij GFT+E, Textiel, PMD en zeker bij Luiers is wel ruimte voor verbetering.

	Gescheiden kg/inw.	In restafval kg/inw.	Scheidingspercentage
GFT+E	108,7	25,6	81%
Overige grondstof	80,0	4,3	95%
OPK	44,2	2,9	94%
Glas	27,6	1,6	95%
Textiel	4,4	2,6	63%
PMD	42,8	9,0	83%
Luiers	2,3	5,4	30%

VOORBEELD

Marga is een inwoner met een tuin en heeft jaarlijks 134,3 kg groente, fruit en tuinafval. Net als de gemiddelde inwoner biedt ze hiervan ongeveer 109 kilo (81%) aan via de 'groene bak'.

De rest van deze stroom (19%) komt om verschillende redenen nog in de restzak terecht; in haar geval meestal restjes avondeten. Dit deel kan niet worden nagescheiden en wordt verbrand.

Die 81% is een gemiddelde. Sommige inwoners bieden 50% 'goed' aan, anderen 98%. Het doel is om gemiddeld op minimaal 90% te komen.

⁶Het betreft een gewogen gemiddelde van de drie gemeenten. Op basis van afvalcijfers en een sorteeraanlyse.

⁷De verhouding tussen de in restafval nog aanwezige grondstoffen en het totaal van (wel en niet gescheiden) aangeboden grondstoffen bepaalt het percentage. Door middel van periodieke sorteeranlyses van het restafval wordt de hoeveelheid grondstoffen in het restafval bepaald.

Doel: Betrokken inwoners in een schone gemeente

Om de ambitieuze doelstellingen te halen, hebben we iedereen nodig. De bereidheid van onze inwoners om grondstoffen op de juiste manier aan te bieden, is cruciaal. Dit lukt alleen als de inwoners ook de service krijgen die ze nodig hebben en prettig vinden.

De inwonersenquêtes, die we hebben uitgevoerd in de aanloop naar dit plan, laten ook zien dat afvaldumpingen en bijplaatsingen in de openbare ruimte voor veel ergernis zorgen bij mensen. De vervelende associatie met afvalinzameling kan er zelfs toe leiden dat onze inwoners de motivatie verliezen om hun afval- en grondstofstromen netjes aan te bieden.

We willen de overlast van afval in de openbare ruimte verminderen. Onder overlast wordt verstaan:

- Illegale dumping in de openbare ruimte.
- Bijplaatsing op milieuperrons of bij (ondergrondse) containers.
- Verkeerd aangeboden afval.

De cijfers die in 2023 zijn gegeven door de inwoners van de gemeente laten zien waar het beter moet. Met name op het onderwerp 'handhaving', 'milieuperrons' (in Maastricht), en Milieuparken worden krappe voldoende gegeven (cijfer: 5,5 tot 5,8).

Naast de tevredenheid van de inwoners willen we ook goed blijven monitoren in welke gebieden er veel overlast is van afval dat niet goed wordt aangeboden. Juist die gebieden willen we extra aandacht geven.

	Doelstelling 2030	Hoe te monitoren
2	Inwoners waarderen het afvalbeleid en de mogelijkheden die ze daarin hebben. Tevredenheid over het afvalbeleid is een rapportcijfer 7 voor alle onderdelen.	De inwonersenquêtes uit 2023 zijn het referentiejaar. Op 8 onderdelen van het huidige beleid zijn rapportcijfers gegeven. Een vergelijkbare enquête voeren we 1x per 2 jaar uit.
3	De overlast van afval in de openbare ruimte is sterk afgenomen.	Gecombineerde data van meldingen, beeldkwaliteitschouw, afvalcoaches en handhaving zijn significant lager dan in het basisjaar 2023.

VOORBEELD

Jan woont in het centrumgebied en heeft nu nog te maken met opengescheurde afvalzakken. Hij doet een melding en op basis hiervan ruimt de gemeente deze alsnog op en neemt zij andere maatregelen. Door - per gebied - het aantal meldingen te monitoren (en ook zelf te monitoren) kan de gemeente toetsen of we ons doel halen.

Doel: Kosten voor het afvalbeheer

Onze inwoners betalen de kosten van het afvalbeheer. Daaronder vallen o.a. de kosten van inzameling, de milieuparken, het verwerken/recyclen, afvalcommunicatie en handhaving. Onze inwoners betalen dit met een (vaste) afvalstoffenheffing en een (variabel) bedrag dat afhankelijk is van de aangeboden afvalhoeveelheid. Het is de opdracht voor de gemeenten om hier zuinig op te zijn en dit geld goed te besteden.

Bij kosten voor de recycling van afval geldt meestal de stelregel: restafval is duurder dan een grondstofstroom verwerken⁸. Onnodig restafval aanbieden leidt dus tot extra kosten voor de inwoner. Dat betekent echter niet dat elke maatregel, die leidt tot betere afvalscheiding, tot een kostenverlaging leidt. Voldoende aandacht voor afvalcommunicatie (zoals: 'waar en hoe moet de inwoner haar afval aanbieden') en een hoge service (zoals voldoende toegankelijke milieuparken) vinden we belangrijk, maar kost ook geld.

We zoeken juist een optimale balans tussen service, milieudoelstellingen en kosten. Uitgaven voor een leefbare gemeente en goede service zien we ook als goed besteed. Wel spreken wij uit dat we een doelmatige uitvoering eisen.

Monitoren en benchmarking van de kosten

We monitoren onze jaarlijkse afvalbeheerkosten goed en vergelijken ze in ieder geval binnen de GR. Door onze afvalbeheerkosten ook te vergelijken met soortgelijke gemeenten (met een vergelijkbaar gebied en vergelijkbaar beleid) houden we goed in de gaten of we het geld doelmatig besteden. Informatie hierover is beschikbaar in publieke data over de afvalstoffenheffing van Nederlandse gemeenten en bijvoorbeeld een bestaande 'benchmark', die ons met soortgelijke gemeenten vergelijkt.

	Doelstelling	Hoe te monitoren
4	De afvalbeheerskosten zijn in lijn met de gevraagde service en vergelijkbare gemeenten ⁹ .	Op basis van gegevens van referentiegemeenten.

Bij monitoren van de kostenontwikkeling zijn niet beïnvloedbare kostenontwikkelingen, zoals inflatie en prijsvorming in de verwerkingsmarkt, buiten beschouwing te laten.

We hebben namelijk als gemeenten niet zelf alle kosten in de hand. Wij kunnen bijvoorbeeld door aanbestedingen ongunstigere tarieven hebben voor bepaalde stromen. Waar nodig houden we ook rekening met geografische factoren die een verschil verklaren, zoals de langere rijafstand vanuit Limburg naar de meeste afvalverwerkers of bijvoorbeeld afvaltoerisme uit België.

Ruimte om te investeren

Om de doelen uit dit kader te bereiken zijn investeringen of extra uitgaven nodig op het gebied van service, brede communicatie en handhaving. Dit leidt waarschijnlijk tot een licht hoger kostenniveau ten opzichte van de huidige situatie. Referentiegemeenten kampen met vergelijkbare uitdagingen en investeren ook.

Ook zonder extra service of communicatie is de verwachting dat de afvalstoffenheffing de komende jaren minimaal met de inflatie moet stijgen, omdat loonkosten en kosten voor materieel ook jaarlijks stijgen. Ook dit geldt voor de referentiegemeenten: ze bieden dus een nuttige vergelijkingsbasis.

⁸Mede ook door belasting op restafval vanuit het Rijk, zie ook het informatiedocument paragraaf 5.2.

⁹Dit geldt onder andere voor vergelijkbare afvalsystemen, stedelijkheidsklassen, doelgroepen, enzovoort.

Zijn de doelen anders dan voorheen?

We stellen dus samen vier hoofddoelstellingen vast, waarover we regelmatig rapporteren en indien nodig op bijsturen met extra maatregelen. Dit zijn:

1. Zoveel mogelijk kwalitatief goed recyclebare grondstoffen.
2. Tevreden inwoners.
3. Een schone gemeente.
4. Beheersbare kosten passend bij de service.

Als de kwantitatieve doelstellingen behaald zijn, kunnen we op dat moment ervoor kiezen om nog scherpere doelen te stellen.

In grote mate geven wij hiermee een vervolg aan onze inspanningen in de afgelopen jaren. In het volgende hoofdstuk beschrijven we hoe we deze doelen willen bereiken. Hoewel we niet alles drastisch veranderen, brengen we wel enkele (accent)verschuivingen aan op basis van de resultaten van de laatste jaren en de feedback die we hebben verzameld uit de inwonersparticipatie.

3.0 STRATEGIE

We helpen onze inwoners met afvalscheiding

Binnen onze doelstelling streven we ernaar om grondstofstromen zo schoon en gescheiden mogelijk aan te bieden voor recycling. Dit vereist de medewerking van onze inwoners, die in staat en bereid moeten zijn om dit te doen. Afvalbeleid is dus iets dat we samen met onze inwoners moeten doen. We kunnen het niet alleen.

Gelukkig hebben we al gezamenlijk stappen ondernomen: het gescheiden houden van afval en grondstoffen is voor velen een ingeburgerde praktijk geworden. Deze positieve 'gedragsverandering' is deels te danken aan een groter bewustzijn onder individuen. Het besef dat het weggooien van recyclebare materialen bij het restafval leidt tot verspilling, schadelijk is voor het milieu en onze financiën aantast, speelt hierin een rol. Daarnaast hebben de beschikbaarheid van speciale inzamelmiddelen (zoals GFT-bakjes voor in de keuken) en de effectieve communicatie over het belang van 'goed afval scheiden' eveneens bijgedragen.

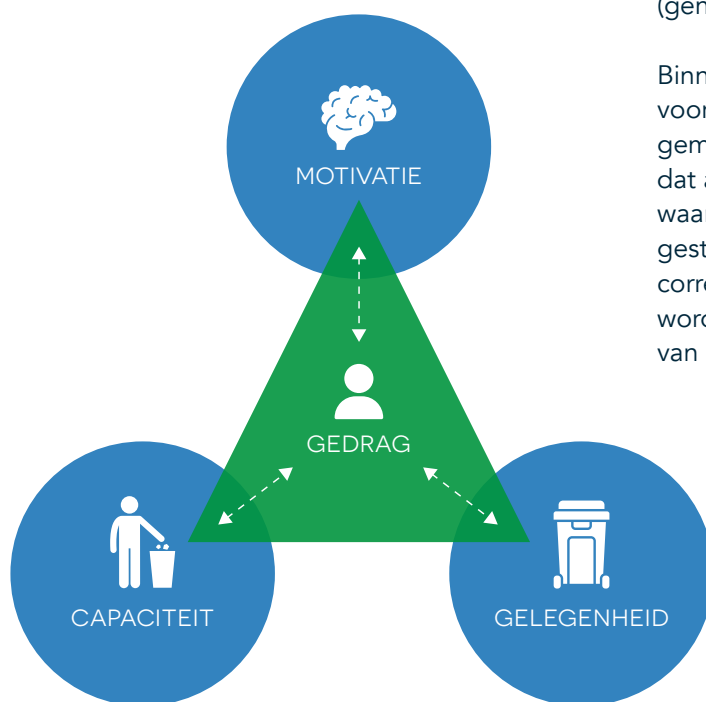
Een samenspel van willen, kunnen en mogelijkheden

We kunnen onze inwoners helpen door rekening te houden met drie factoren¹⁰ die bepalend zijn voor ons gedrag: motivatie, capaciteit en gelegenheid. Deze zaken versterken elkaar. Alleen voorzieningen plaatsen of alleen mensen voorlichting geven ('bewustwording') is niet genoeg. De juiste combinatie zorgt ervoor dat mensen mee kunnen en willen doen.

- Motivatie: gedrag willen vertonen, door bewust te zijn van het belang.
- Capaciteit: gedrag kunnen vertonen, door kennis, vaardigheden en de (fysieke en financiële) middelen te hebben.
- Gelegenheid: mogelijkheden buiten de persoon zelf die het gedrag mogelijk maken.

In de enquêtes en tijdens de georganiseerde wijkbijeenkomsten in Maastricht is dit ook vaak benadrukt. In sommige situaties wordt afvalscheiding lastig gemaakt doordat één van deze factoren voor de inwoner niet goed (genoeg) geregeld is.

Binnen het vernieuwde beleidskader voor afval en grondstoffen streven wij als gemeenten ernaar om ervoor te zorgen dat alle drie deze elementen aanwezig zijn, waardoor onze inwoners in staat worden gesteld om hun grondstofstromen op een correcte wijze aan te bieden. Deze aanpak wordt nader uitgewerkt in de diverse secties van dit hoofdstuk.

¹⁰Het 'triade model' (Poiesz, 1996).

VOORBEELDEN¹¹

Roger en Melanie volgen met interesse de ontwikkelingen op het gebied van luierreclycling. Maar zij hebben ook een groot gezin. Zij zijn wel van plan om de luiers apart naar het inzamelpunt in de buurt van zijn broer te rijden, maar het komt er toch niet van. De afstand is toch een drempel. De motivatie is dus vrij hoog, de gelegenheid beperkt hen.

Frans heeft lange werkdagen en heeft niet zo veel tijd voor afval. Hij weet niet precies hoe het werkt rondom PMD, maar het ezelsbruggetje: 'etensresten in de groene bak, en de lege verpakking in de bak daarnaast', zorgt er eigenlijk voor dat hij amper restafval heeft. In dit voorbeeld is de motivatie beperkt, maar is er genoeg capaciteit en gelegenheid.

¹¹Geïnspireerd op inwonersbijeenkomsten.

We focussen ons op stromen met een grote milieu-impact

Wij bieden als gemeente voorzieningen aan voor tientallen stromen, waarvan de meeste via de milieuparken. Dit is meestal ook wettelijk verplicht en dat blijven we doen. Er zijn wel stromen waar we in het nieuwe beleid extra aandacht aan willen geven. Bijvoorbeeld in de communicatie of door de service voor deze stromen te vergroten.

Deze extra aandacht gaat naar:

1. Stromen die in grote hoeveelheid vrijkomen bij huishoudens.
2. Stromen waar door recycling veel CO₂ mee wordt bespaard.
3. Stromen die om verschillende redenen nog veel in het restafval worden aangeboden.

Deze stromen zijn op dit moment:

- A. Groente, Fruit, Tuinafval en Etensresten (GFT+E)¹²;
- B. Plastic verpakkingen, Metalen en Drankenkartons (PMD);
- C. Textiel;
- D. Luiers- en Incontinentiemateriaal.

Dit noemen we ook wel de 'prioritaire stromen'. Bij deze stromen kunnen we nog veel verbetering bereiken. De scheiding bij deze stromen is nog onder de doelstelling van 90%.

Ook zijn het, met uitzondering van textiel, de stromen die kunnen gaan stinken als ze binnen of op een balkon moeten worden opgeslagen. Het mogelijk maken van beter scheidingsgedrag op deze stromen zorgt daarom ook voor minder overlast bij de inwoners en leidt tot meer tevredenheid.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- In het grondstoffenplan kijken we gericht naar verbetermogelijkheden voor deze vier stromen. We analyseren of knelpunten aan de orde zijn bij de motivatie, kennis of de gelegenheid. De analyse kan per gebiedstype (hoogbouw, centrumgebieden, buitengebied) verschillen.

¹² Hieronder valt niet het snoeiafval dat via een takkenroute wordt opgehaald.

3.3

We kiezen voor flexibiliteit

We voorzien dat de komende 20 jaar veel gaat veranderen op het gebied van afval en grondstoffen. Eisen aan productontwerp zullen strenger worden, er komen meer technische mogelijkheden om te sorteren en recycleren en producenten worden verplicht om hun eigen rol te pakken. In ons afval- en grondstoffenbeleid moeten we daarom kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen, kansen en mogelijkheden.

De verschillende afval- en grondstofstromen zoals we ze nu kennen, kunnen veranderen door een van bovenstaande redenen. Als er aanleiding is om een stroom te splitsen (bij de inwoner óf na inzameling), omdat dit goedkoper is of tot veel betere recycling leidt, dan onderzoeken we dit. Een voorbeeld hiervan is het niet meer combineren van etensresten en tuinafval en het apart inzamelen van luiers en incontinentiemateriaal.

En andersom: als het technisch mogelijk is om stromen gecombineerd in te zamelen en achteraf te sorteren, zonder dat de hoeveelheid of de kwaliteit daaronder leidt, dan staan we hier ook voor open.

De huidige technische mogelijkheid om PMD en restafval te combineren, leidt voor onze gemeenten nog niet tot een beter scheidingsresultaat, meer milieurendement of lagere kosten. Daarom blijven we PMD scheiden aan de bron. Dit sluit niet uit dat de ingezamelde stromen in een extra verwerking- of sorteerstap nog extra worden opgeschoond.

Flexibiliteit betekent ook: in de komende jaren rekening houden met een alternatieve manier om bepaalde grondstofstromen in te zamelen, bijvoorbeeld door winkels zelf. In dat geval kunnen we de inzameling als gemeente (deels) stoppen als dit tot dezelfde kwaliteit leidt.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- We zorgen er in ieder geval voor dat we in de uitvoering van het beleid vooruitdenken. Door in de langetermijncontracten die we aangaan rekening te houden met veranderingen. Maar ook door bij de inrichting van milieuparken en milieuperrons de mogelijkheid te hebben om over een aantal jaar dezelfde put of locatie voor een andere stroom te gebruiken.

We werken met een eerlijke en slimme prijsprikkel

In onze gemeenten is het al jaren beleid dat een deel van de afvalstoffenheffing 'variabel' is. Inwoners betalen een bedrag via de restafvalzak. Ook op milieuparken betalen inwoners nu voor het aanbieden van restafval en een aantal grondstofstromen. Deze tarieven zijn regionaal afgestemd met Rd4, waardoor onze inwoners in een grote regio terecht kunnen tegen dezelfde voorwaarden.

Met een variabel tarief voor restafval stimuleren we afvalscheiding en hebben mensen invloed op de hoogte van de afvalstoffenheffing. De overgrote meerderheid van de inwoners uit onze gemeenten gaven in de enquête aan dat zij het principe van 'de vervuiler betaalt' een goed en rechtvaardig principe vinden. Dit houden we dan ook vast in het nieuwe beleid.

Voor de komende periode willen we de prijsprikkel blijven inzetten. Wel willen wij de prijsprikkel op onderdelen 'slimmer' inzetten. Het op de juiste manier inzetten van prijsprikkels kan onze inwoners verder stimuleren tot goed afvalscheidingsgedrag.

Voor minima is kwijtschelding van gemeentelijke heffingen vigerend beleid. De gemeenten maken eigen keuzes in de manier waarop en de voorwaarden hiervoor.

Tarifiering grof vuil en milieuparken

Herziening van de milieustraattarieven is een duidelijke wens vanuit de inwonersenquête. Zo blijkt uit de enquêtes onder andere dat veel inwoners er aan moeten wennen dat het grofvuil laten ophalen of afvalstromen brengen op de milieuparken 'geld kost'. We willen hier dus gerichtere keuzen maken. We hebben namelijk liever dat inwoners hun afval op de juiste manier aanbieden dan dat afval wordt bijgeplaatst, gedumpt of ongescheiden in het restafval mee gaat.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- Niet meer hoeven betalen voor recyclebare grondstoffen zoals dakleer, tapijt en geïmpregneerd hout zal door inwoners als logisch worden ervaren en vermindert ook het dumpen van deze materialen. We maken nog de afweging of we dit 2x per jaar 'gratis' toestaan (zoals bij Rd4), altijd gratis (zoals bij Rd4) of een andere variant.
- In het grondstoffenplan werken we de details hiervan verder uit, inclusief de financiële consequenties en eventueel andere drempelverlagende maatregelen. Het betalen voor (grof) restafval zetten we in ieder geval door.
- Gratis betekent dat de kosten hiervoor via de vaste afvalstoffenheffing bij alle inwoners in rekening wordt gebracht.
- Het aan huis ophalen van grof restafval is een service die we willen behouden, zeker voor doelgroepen die minder gemakkelijk de milieuparken kunnen bereiken. Omdat dit om restafval gaat, moet in ieder geval het restafvaltarief worden betaald. We werken twee varianten uit: alle inwoners kunnen 1x per jaar zonder ophaalkosten gebruik maken van deze service, de andere optie is dat dit alleen voor de minder mobiele doelgroep beschikbaar is.

Waar het kan, doen we meer dan (gescheiden) inzamelen

De langetermijndoelstelling van een circulaire maatschappij bereiken we niet alleen door alles te recyclen. Voor veel stromen is er nog veel meer mogelijk, zoals het repareren van producten of zelfs het voorkomen dat producten in huis worden gehaald, omdat er betere alternatieven zijn. Hiervoor biedt het 10R-model een basis om keuzes te maken.

10R-model¹³

Het model maakt onderscheid in 10 'treden' waarvan verbranden (R9, Recover Energy) het laagste en dus het meest ongewenst is. Verwerken en hergebruiken van materialen (R8, Recycle,) is een stap hoger. Als we verbranden kunnen voorkomen dan doen we dat. Toch is dit vaak een intensief proces. Het repareren (R4) of het langer gebruiken (R3) is voor het milieu dus nog beter. De hoogste stappen leiden uiteindelijk tot de minste 'verspilling' van grondstoffen. Door producten slimmer te ontwerpen (R1 en R2) of zelfs helemaal niet of veel minder te laten produceren, omdat er goede alternatieven bestaan of bestaande producten bij nader inzien nog voldoen.

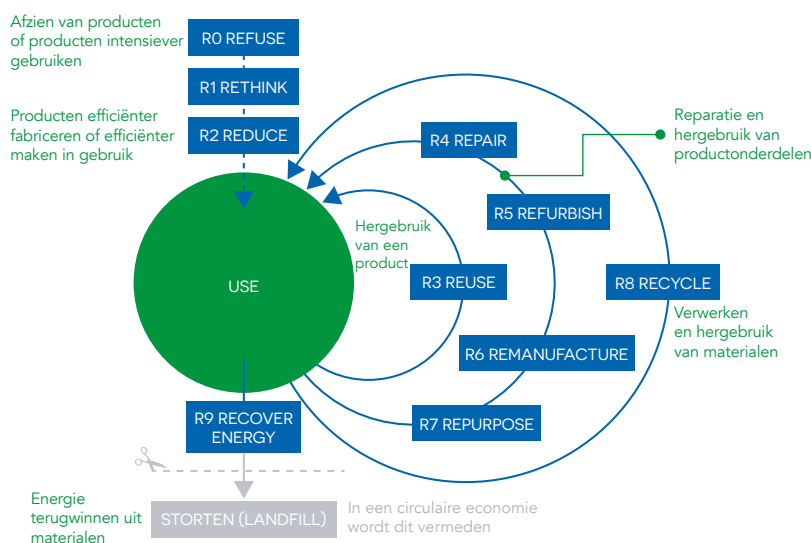
De Rijksoverheid gebruikt deze ladder ook bij het ontwikkelen van beleid. De allerlaagste stap: storten (R10) is voor veel stromen al verboden. Als er voldoende recycle- of repareropties zijn zal de Rijksoverheid waarschijnlijk ook verbranden gaan verbieden.

Als gemeenten hebben we niet overall invloed op. Wel kiezen we ervoor om deze prioriteitsvolgorde van het 10R-model te gebruiken om te kijken wat de mogelijkheden zijn per stroom.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- We werken de mogelijkheden uit om als gemeenten te stimuleren dat er meer wordt gerepareerd en hergebruikt. Wat betreft het ontwikkelen van een circulair ambachtscentrum wordt er door Maastricht al intensief samengewerkt met Kringloop Zuid. In de kringloop zijn al verschillende werkplaatsen; fietsen, meubel, elektra en muziek. Deze werkplaatsen worden uitgebreid. Verder komt er een nieuwe werkplaats voor planten bij.
- We gaan de mogelijkheden onderzoeken om de bestaande samenwerking verder te ontwikkelen richting een meer verbreed regionaal circulair ambachtscentrum, waarin meer kringlopen en maakbedrijven zijn aangesloten in het netwerk. Ook in de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul.
- In de communicatie kijken we breder dan grondstoffen aanbieden en recyclen. Ook de kansen op het 10R-model, zoals preventie van afval en slim hergebruik, komen hierin terug.

Bron: PBL, 2018

¹³Nederlandstalige termen zijn: **1.** Rethink – heroverwegen, **2.** Redesign – herontwerpen, **3.** Reduce – verminderen, **4.** Reuse – hergebruiken, **5.** Repair – repareren, **6.** Refurbish – renoveren, **7.** Remanufacture – reviseren (nieuwe producten te maken van oude producten), **8.** Repurpose – hergebruiken (van producten met een ander doel), **9.** Recycle – hergebruik van materialen, **10.** Recover – herwinnen (van energie).

3.6

We organiseren inzameling dicht bij huis voor twee hoofdstromen

Van de drie factoren om op een fijne en goede manier afval aan te bieden is voldoende gelegenheid voorwaardelijk. Dit zien we ook als onze opdracht: we bieden de inwoners voldoende mogelijkheden voor afvalscheiding.

Hoofdstromen GFT+E en PMD

Inwoners willen eenvoudig de grondstoffen aanbieden die ze dagelijks gebruiken in huis. Hoge service voor consumentenverpakkingen (Plastic verpakkingen, Metalen en Drankenkartons) en Groente, Fruit, Tuinafval en Etenresresten (GFT+E¹⁴) is daarom de basis: waar mogelijk aan huis of er heel dichtbij. We willen een hoge service bieden voor deze twee 'hoofd (grondstof)stromen'. Ook omdat dit meer dan de helft van het afval van inwoners betreft (stromen op de milieuparken niet meegerekend).

Wat komt er vrij in de meeste huishoudens?

In het vorige hoofdstuk is al een figuur opgenomen met de 'sorteeranalyse'. Dit laat zien wat er gemiddeld genomen nog in de restafvalzak zit.

Om scherpe keuzes te maken is het ook zinvol om het totale aanbod per stroom te berekenen. Dit is wat er zou vrijkomen als alle inwoners zouden afval scheiden¹⁵.

Als voorbeeld: de tabel laat zien: een inwoner biedt jaarlijks gemiddeld 47,1 kg OPK aan. Daarvan wordt 44,2 kg al apart gehouden¹⁶.

De tabel met het totale afvalaanbod laat zien dat 45% van wat er aan kilogrammen vrijkomt bij huishoudens GFT+E betreft.

Een afvalzak zit echter snel vol als er stromen met een hoog volume in zitten, zoals PMD. Zo'n volle zak met lege verpakkingen weegt bijna niets. Wat volume betreft, is PMD met afstand de grootste stroom die vrijkomt bij onze inwoners.

Gemiddeld afvalaanbod per inwoner per jaar				
Fijn afval	Volume m ³	%	Gewicht kg	%
PMD	1,04	50	51,9	17
GFT+E	0,34	16	134,3	45
OPK	0,31	15	47,1	16
Restafval	0,20	10	19,8	7
Glas	0,10	5	29,2	10
Luiers	0,05	2	7,6	3
Textiel	0,03	1	7,0	2

¹⁴Hieronder valt niet het snoeiafval dat via een takkenroute wordt opgehaald.

¹⁵De 7% die als restafval wordt gelabeld bevat stromen die op dit moment niet recyclebaar zijn.

¹⁶Zie paragraaf 4.6.

Overige en milieuparkstromen

De service voor de grondstoffen Oud Papier en Karton, Glas, Luiers en Textiel moet ook op orde zijn, maar dit hoeft niet zo hoog te zijn als voor de twee 'hoofdstromen'. De service voor deze '(grondstof)stromen' moet voldoende gelegenheid bieden voor de inwoner om zonder overlast deze grondstoffen aan te bieden. De manier waarop we dit organiseren, kan verschillen per gebied, omdat de mogelijkheid voor in huis bewaren sterk kan verschillen; zoals bijvoorbeeld tussen een flat (zonder balkon) en een ééngezinwoning met tuin.

Ons doel is om minder restafval te hebben door GFT+E en PMD nog beter apart te houden. De restafvalstroom met niet recyclebare producten blijft voorlopig bestaan, maar zal verder afnemen doordat steeds meer producten 'recyclebaar' moeten zijn. Dit is door de afnemende hoeveelheid geen hoofdstroom meer, vergelijkbaar met GFT+E of PMD.

Voor veel stromen met grote massa of stromen die niet frequent vrijkomen, hebben we voorzieningen op de milieuparken¹⁷.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

We maken onderscheid naar het gebiedstype en de (omvang en mogelijke overlast van de) stroom. Waar de inwoner nu te veel hinder ervaart om grondstofstromen te scheiden, bieden wij een hogere service.

- **Hoofdstroom GFT+E verbeteren¹⁸**
Er is nog veel te winnen op het gebied van het GFT+E afval, in het bijzonder bij inwoners in hoogbouwappartementen. Zowel op basis van de sorteeraanlyse (er zit nog veel GFT+E in het restafval) en in vergelijking met andere referentiegemeenten kan de inzamelrespons in de drie gemeenten verder verbeteren. Dit doen we door verhoging van de service voor het gescheiden aanbieden van GFT+E (daar waar dit beter past ook met

verzamelcontainers bij hoogbouw) en door in te zetten op kennis over deze stroom (capaciteit) en bewustwording (motivatie) van inwoners. En ook door goed te blijven kijken of de gebruikte inzamelmiddelen (in huis¹⁹ en op straat) goed passen bij de manier waarop inwoners met deze stroom omgaan en dit te verbeteren.

- **Hoofdstroom PMD in zak aan huis inzamelen**

In Maastricht gaan we de stroom PMD ook aan huis inzamelen. Op die manier kunnen de inwoners beide hoofdstromen gemakkelijk aanbieden. Landelijk zijn goede ervaringen met de inzameling van PMD met zakken. De hoeveelheid gescheiden PMD is daarbij groot en de vervuiling beperkt. In Meerssen en Valkenburg aan de Geul wordt PMD al aan huis ingezameld door middel van zakken. De ervaringen zijn hierbij goed. De inzamelrequentie kan verschillen per gebiedstype. Bijvoorbeeld wekelijks of elke twee weken.

¹⁷Zoals elektronische apparaten, klein chemisch afval, hout, tapijt, vlakglas, asbest zonnepanelen etc.

¹⁸Hieronder valt niet het snoeiafval dat via een takkenroute wordt opgehaald.

¹⁹Bijvoorbeeld GFT+E verzamelbakjes voor in de keuken en of op het aanrecht.

- **Brengvoorziening voor restafval**
Uit de enquête en gesprekken met inwoners wordt de inzamelingsfrequentie voor het inzamelen van restafval aan huis (elke twee weken) soms als problematisch ervaren. We willen daarom de service op het (kunnen) aanbieden van restafval optimaliseren door voorzieningen te bieden waar inwoners 24/7 terecht kunnen: ondergrondse verzamelcontainers. In de buitengebieden, waar de loopafstanden te groot worden, zijn brengvoorzieningen niet passend en blijft het ophalen van restafval aan huis gehandhaafd.

Dit gaan we doen door te starten met een pilot, die op basis van de ervaringen verder wijk voor wijk kan worden uitgerold. In de gebieden waar voldoende brengvoorzieningen zijn geplaatst, gaan we goed monitoren of inwoners goed uit de voeten kunnen met de brengvoorziening. Als er door het gebruik van de brengvoorziening minder behoefte is aan de haalvoorziening op het vaste tijdstip kunnen we die frequentie afbouwen.

In de tussentijd, als er nog onvoldoende containers geplaatst zijn, wordt per gebied bepaald welke haalfrequentie toereikend is.

Omdat met andere maatregelen het gescheiden aanbieden van bijvoorbeeld GFT+E en PMD gemakkelijker wordt gemaakt, zal de hoeveelheid weg te brengen restafval verder afnemen. Dit betekent dat huishoudens die hun afval goed scheiden ook minder vaak naar een restafvalcontainer hoeven te lopen.

- **Mechanisering inzameling onderzoeken**
De eisen voor arbeidsbelasting van afvalinzamelaars zijn strenger geworden²⁰. Daarom onderzoeken we of we voor meer stromen een inzamelwijze kunnen vinden die minder belastend is. Dit kan door voor stromen als OPK en textiel waar mogelijk een brengvoorziening in te richten in plaats van inzameling aan huis of door vaker gebruik te maken van mechanische inzameling van minicontainers aan huis door middel van een grijpparm.

- **Gescheiden inzameling van luiers**
We onderzoeken de beste mogelijkheid om voor alle inwoners een passende voorziening om luiers en incontinentiemateriaal aan te bieden; ook in de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul.

- **Oud papier en karton inzameling**
Vanwege veiligheidsincidenten en de verminderde beschikbaarheid van vrijwilligers, gaan we ervan uit dat de inzet van vrijwilligers bij het aan huis inzamelen van OPK op lange termijn niet houdbaar is. Het merendeel van de OPK-bedrijven waar we mee samenwerken, geven aan niet meer te willen werken met vrijwilligers. Het bemoeilijkt tevens aanbestedingsprocessen, want minder inschrijvers leidt tot minder concurrentie en daarmee hogere tarieven. Dit is een thema dat ook in de rest van Nederland speelt.

De papierinzameling is echter wel een mooi voorbeeld van betrokkenheid vanuit de gemeenschap bij het afvalbeleid²¹. Voor veel verenigingen is dit een welkome extra inkomstenbron.

In het grondstoffenplan werken we uit op welke wijze en op welke termijn we de inzameling met vrijwilligers aan huis afbouwen. Dit wordt per gemeente besproken.

²⁰Zoals de P90 norm. Zie ook pagina 30 van het informatiedocument.

²¹Op dit moment zijn bijvoorbeeld in Maastricht 22 van de circa 100 verenigingen betrokken bij papierinzameling.

We bieden de ruimte voor maatwerk

Gebiedsgericht maatwerk

Op dit moment wordt al rekening gehouden met het feit dat niet elke inwoner dezelfde ruimte heeft voor opslag van afval in eigen huis, tuin of op balkon. Dit blijven we doen, waarbij we in ieder geval onderscheid maken in gebieden: stads- of dorpskern, hoogbouw, laagbouw en het buitengebied.

Maatwerk voor doelgroepen

Alle inwoners moeten afvalstoffen gescheiden kunnen aanbieden. Het kan wel nuttig en gewenst zijn maatwerk te bieden voor doelgroepen. Dit zijn in ieder geval: studenten, minder validen, toeristen.

Door dit zo als beleidsregel op te nemen hebben we in het grondstoffenplan meer ruimte om rekening te houden met de verschillen tussen mensen, bijvoorbeeld in de loopafstand tot containers, een gepaste frequentie of een communicatieboodschap. Dit is ook een dilemma: te veel maatwerk per doelgroep of wijk zorgt juist ook voor verwarring voor inwoners. Ook leidt maatwerk meestal tot extra kosten.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- In het grondstoffenplan werken we dit verder uit. Welke gebieden typeren we als hoogbouw, laagbouw, buitengebied en stads- of dorpskern. En waar zien we aanleiding voor maatwerk gericht op doelgroepen.
- Niet al het mogelijke maatwerk kunnen we op korte termijn al uitwerken. De basishouding om maatwerk aan te bieden kan ook van toepassing zijn op zaken die pas over een paar jaar gaan spelen.

We communiceren duidelijk over het hoe en waarom

Door alleen voorzieningen aan te bieden lukt het ons niet om de doelstellingen te halen op een voor inwoners prettige manier. In de enquête en wijkbijeenkomsten is veelvuldig aangegeven: geef duidelijk aan waarom inwoners soms wat extra moeite moeten doen in het grondstoffenaanbod en zorg in ieder geval voor duidelijke instructies.

Duidelijke communicatie vanuit de gemeente zien we als een basisvoorwaarde voor succesvol afvalbeleid. We maken daarbij onderscheid naar:

- Het stimuleren van de motivatie (waarom scheiden we deze stroom)?
- Het vergroten van de capaciteit (hoe houd ik op de juiste manier deze stroom apart?)

We willen in ons afval- en grondstoffenbeleid over beide zaken met onze inwoners communiceren.

Motivatie - Waarom doen we het?

Het 'waarom' van afval scheiden verschilt niet per gemeente. Op dit terrein gaan we als drie gemeenten intensiever samenwerken om inwoners te informeren over en bewuster te maken van de waarde van grondstoffen. Indien mogelijk sluiten we ook aan bij landelijke of provinciale campagnes²².

Ook op dit terrein geven we extra aandacht aan de vier stromen die de meeste aandacht verdienen: GFT+E, PMD, Textiel en Luiers- en Incontinentiemateriaal. Daar hoort onder andere bij dat we inwoners ook extra inzicht geven in de manier waarop deze stroom verder wordt bewerkt en hergebruikt.

Capaciteit - Hoe werkt het?

Er is op dit moment nog veel onnodige vervuiling van grondstofstromen; mede omdat het voor inwoners nog niet duidelijk is wat wel en niet bij de stroom hoort en hoe dit aan te bieden. We brengen daarom onze basiscommunicatie (meertalig) op orde. Dit gaat over tips op de bakken en zakken zelf, maar ook via de website, app en andere kanalen waar inwoners snel kunnen opzoeken hoe het werkt. Waar mogelijk trekken we hier ook gezamenlijk op.

Een boodschap goed overbrengen is een vak apart. We zetten daarom in op doelgroep- en gebiedsgerichte communicatie en interventies, waarbij we ook de expertise van gedragsexperts inschakelen om ongewenst afvalgedrag te veranderen. We leren door op pilootniveau te experimenteren.

Ook houden wij in diverse voorlichtingspakketten goed rekening met verschillende doelgroepen. Het maakt namelijk uit of je krap of ruim behuist bent, alleen woont of met een groep studenten.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- De uitwerking hiervan is een belangrijk onderdeel van het grondstoffenplan. We werken de benodigde personele capaciteit uit en bepalen het budget voor communicatiemiddelen.
- We werken uit waar we gaan samenwerken als drie gemeenten en ook waar juist niet. We zoeken samenwerking (met bijvoorbeeld Rd4) voor efficiëntie.
- We ontwikkelen onze afvalapp verder; met nieuwe functionaliteiten.

²²Vanuit diverse partijen of regio's worden waardevolle campagnes ontwikkeld. Bijvoorbeeld 100-100-100 (100 huishoudens, 100 dagen, 100% afvalvrij) of www.recycleklaar.nl over PMD.

3.9

We zetten in op participatie: in uitvoering en in beleid

Omdat we al hebben uitgesproken dat we alleen samen met de inwoners een goede prestatie kunnen neerzetten, willen we niet alleen maar 'zenden'. Het ophalen van input voor dit regionaal beleidskader is goed bevallen. Participatie stopt wat ons betreft niet bij het vaststellen van nieuw beleid.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- Bij het uitwerken van het grondstoffenplan en de implementatie worden de online participatieplatformen²³ en andere bestaande kanalen benut. Niet alleen om meningen te peilen, maar ook om goede ideeën vanuit de gemeenschap aan het gemeentebestuur voor te leggen. Ook bij het aanpakken van bijplaatsingen en overlast helpt het om samen met inwoners naar oplossingen te zoeken.
- We onderzoeken de mogelijkheden om (met name bij probleemlocaties) containeradoptanten te werven. Dit zijn inwoners die extra aandacht geven aan de verzamelcontainer bij hen in de buurt. Bijvoorbeeld door een verstopping te verhelpen (zij krijgen hiervoor instructie en een sleutel voor de container), door bijplaatsing te melden en zorg te hebben voor de containerlocatie. Dit gebeurt al vaker in het land. Ook grote steden als Den Haag en Amsterdam hebben goede ervaringen met inwoners, die een ondergrondse container 'adopter'²⁴.

²³Zoals [ThuisInMaastricht.nl](https://thuisinmaastricht.nl) of doe.mee.valkenburg.nl.

²⁴www.amsterdam.nl/veelgevraagd/ondergrondse-afvalcontainer-adopter-a188d#

We zoeken persoonlijk contact

De meest persoonlijke manier van communicatie met inwoners is niet een folder of een video, maar het directe gesprek. Dit doet een afvalcoach. Inmiddels is het werken met een of meer afvalcoaches in veel gemeenten vast onderdeel van het grondstoffenbeleid.

De taken die een afvalcoach uitvoert, variëren van laagdrempelig contact onderhouden met inwoners om hen te helpen en adviseren over aanbieden en scheiden van afval tot het in kaart brengen van de knelpunten per wijk en hier een plan voor maken. De afvalcoach kan zowel over het 'waarom' als het 'hoe' van afvalscheiding vertellen. Dit werkt het beste als dit ook iemand is die uit de stad, wijk of buurt komt.

Afvalcoaching is iets waar we als drie gemeenten gezamenlijk in willen optrekken. De capaciteit wordt natuurlijk wel slim ingezet, bij locaties met veel bijplaatsingen of bij huis aan huis routes waar grondstofstromen vaak van slechte kwaliteit zijn. Afvalcoaches zijn bewust geen handhavers, ze kunnen feedback geven over containers of zakken die niet mee zijn genomen in de inzamelroute.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- In dit beleidskader benadrukken we het belang van verschillende vormen van communicatie en participatie. Om onze doelstellingen te behalen, moeten we hier echt in investeren met een stevig en structureel budget. In het grondstoffenplan wordt verder uitgewerkt hoeveel capaciteit er (extra) nodig is.
- We weten vooraf nog niet precies wat goed aanslaat en waar extra inzet maar beperkt loont. Daarom gaan we veel met pilots werken, die als ze goed werken verder worden uitgebreid.
- Gecombineerde capaciteit voor de drie gemeenten is een interessante optie: een afvalcoachpool. Dit werken we verder uit, inclusief de organisatorische consequenties.

We zetten handhaving in als integraal onderdeel van het beleid

Handhaving wordt in de inwonersenquêtes vaak aangehaald als belangrijk verbeterpunt in het afvalbeleid. Juist op plekken waar veel afval verkeerd wordt aangeboden, is er de behoefte om dit streng aan te pakken.

In dit beleidskader is handhaving bewust een aparte paragraaf. We zien het als een belangrijk instrument voor integraal afvalbeheerbeleid. De inzet moet wel goed samenhangen met het overige beleid. In wijken en buurten waar nog veel te winnen is op het gebied van gelegenheid, capaciteit en motivatie kan handhaving niet het verschil maken.

Handhaving is geen breekijzer voor goed afvalgedrag, maar is wel nodig om diegenen die bewust afvaloverlast veroorzaken te sanctioneren. Structurele capaciteit voor afvalhandhaving is dus in onze drie gemeenten nodig. Ook als niet elke afvaldumping tot een persoon te herleiden is. Zichtbaarheid van handhaving op afval helpt om inwoners te laten zien dat dumpingen niet ongezien en ongestraft blijven.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- In extra handhaving op het gebied van (huishoudelijk) afval moet geïnvesteerd worden. In het grondstoffenplan werken we de details hiervan verder uit. Met name bij de 'hotspots', locaties waar regelmatig afvaloverlast is, gaan we kijken welke combinatie van communicatie, afvalcoaching en handhaving het beste werkt.
- Onderdeel van de uitwerking zal in ieder geval afstemming zijn met de afdelingen binnen de gemeenten en de portefeuillehouders (de burgemeester).
- We gaan meer gebruikmaken van de mogelijkheden van digitale technieken als middel om bijplaatsingen te verminderen. Zoals camerabewaking bij milieuperrons. Hiervoor bestaan strenge wettelijke kaders en dit legt een beslag op de capaciteit. Het wordt daarom alleen ingezet bij de grootste probleemlocaties.
- Op het illegaal (zonder vergunning) inzamelen van bijvoorbeeld textiel door het plaatsen van containers in de openbare ruimte of het verstrekken van zakken die door inwoners aan de straat moeten worden gezet, wordt strikt gehandhaafd. De gemeente wil door middel van vergunningen regie houden op wie en op welke wijze de inzameling van huishoudelijke afval- en grondstofstromen in de gemeente verzorgen. Bestaande organisaties met inzamelpunten, die aan de kaders van de gemeente voldoen (transparantie, duurzaamheid etc.) kunnen gelegaliseerd worden (een vergunning krijgen).

3.12

We zijn streng op reinigingsrecht

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor het inzamelen van afval- en grondstoffen van huishoudens. Daarentegen zijn ondernemers zelf verantwoordelijk voor het laten inzamelen van afval en grondstoffen die vrijkomen in de bedrijfsvoering. Gemeenten Meerssen en Maastricht kennen nu Reinigingsrecht, een dienst vanuit de gemeente voor ondernemers met erg weinig restafval dat ook lijkt op huishoudelijk afval. Alleen kantoren, winkels en kleine dienstverleners (KWD) kunnen hiervan gebruikmaken. Het afval van horeca verschilt te veel van huishoudelijk afval.

Belangrijke argumenten om het reinigingsrecht aan te bieden zijn: minder rijbewegingen in centrumgebieden door de inzamelroute van huishoudens en kleine bedrijfjes te combineren en de onmogelijkheid om deze beperkte hoeveelheid afval uit de publieke route te weren, omdat ondernemers ook inwoner zijn. Een belangrijk uitgangspunt is dat de kosten integraal worden doorgerekend. De kosten voor inzameling van KWD-afval mogen niet indirect uit de afvalstoffenheffing betaald worden.

We willen wel streng zijn op de voorwaarden van het reinigingsrecht en toetsen of de huidige bedrijven met een reinigingsrecht qua soort en hoeveelheid afval beter zelf voor de inzameling kunnen zorgen.

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

Dit wordt apart uitgewerkt.

We vertegenwoordigen ons regionaal belang

In dit beleidskader komen regelmatig onderwerpen terug waar we als drie gemeenten, verenigd in de gemeenschappelijke regeling Geul en Maas, maar weinig invloed op hebben. Zoals wettelijke eisen en afspraken met producenten die ervoor zorgen dat inwoners minder hoeven weg te gooien.

Maar weinig invloed betekent niet geen invloed. We werken samen met andere Limburgse en Nederlandse gemeenten om onze standpunten en belangen te laten horen. Bijvoorbeeld via Afval Samenwerking Limburg (ASL), de branchevereniging NVRD en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Wat betekent dit voor het grondstoffenplan?

- In het grondstoffenplan werken we de details hiervan verder uit. Welke onderwerpen zijn voor ons het belangrijkste en op welke manieren willen we dit op de agenda zetten?

4.0 |
BIJLAGEN |

Bijlagen

In een apart document zijn de bijlagen van dit beleidskader opgenomen.
Het gaat om de bijlagen:

- A.** Informatiedocument afval en grondstoffen 6 april 2023
- B.** Rapportages inwonersenquêtes Maastricht, Meerssen en Valkenburg aan de Geul
- C.** Rapportage wijkbijeenkomsten Maastricht
- D.** Rapportage stakeholderonderzoek
- E.** Verslag participatiebijeenkomst medewerkers Stadsbeheer Maastricht

Gemeente Maastricht

Sfeervol Meerssen

